

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นการศึกษาวิจัยทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตย สำหรับทัศนคติทางการเมืองดังกล่าวนี้ ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้ คือ การมีจิตใจต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตย, ความยึดมั่นในความสำคัญ คุณค่า และศักดิ์ศรีของบุคคล, ความเชื่อมั่นในความเสมอภาค, การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ๆ ความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครอง, ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและการมีความเชื่อมั่นในตนเอง, การมองโลกในแง่ดี และการไว้วางใจผู้อื่น, ความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่ หรือสถาบันทางราชการและการเมือง, การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและการนิคหลักเหตุผล, การยึดถือถือการปกครองแบบประชาธิปไตย

การวิจัยนี้ ได้ดำเนินการกับกรรมกรที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวน (เฉพาะเพศชาย) ๓,๘๓๕ คน แบ่งได้เป็นแต่ละประเภทดังนี้ คือ ลูกจ้างประจำ ๓,๔๖๒ คน ลูกจ้างชั่วคราว ๕๐ คน พนักงานการรถไฟ ๘๐ คน และกรรมกรขนส่ง ๒๔๓ คน ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างได้ ๔๔๓ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามโควตา (quota sampling) ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การคำนวณเป็นร้อยละ และทำการทดสอบค่า t-test กับตัวแปรต่าง ๆ ที่คิดว่าอาจมีส่วนทำให้ทัศนคติทางการเมืองของกรรมกรแตกต่างกัน การวิจัยปรากฏผลดังนี้ คือ

๑. กรรมกรรถไฟส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตย
๒. กรรมกรที่มีอายุน้อย มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตยมากกว่ากรรมกรที่มีอายุมาก
๓. กรรมกรประเภทลูกจ้างประจำ, ลูกจ้างชั่วคราวและพนักงานการรถไฟ มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตยมากกว่ากรรมกรขนส่ง

๔. กรรมการขนส่งซึ่งเป็นกรรมการที่มีรายได้ต่ำสุด ส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลางของกรรมการทั้งหมด

๕. กรรมการที่ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารในสหภาพฯ มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตยมากกว่ากรรมการที่เป็นสมาชิกธรรมดา

อภิปรายผล

ผลการวิจัยปรากฏว่า กรรมการมีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตย ดังนั้น ถ้าหากผู้นำของประเทศพยายามส่งเสริมให้ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังเช่น ประเทศตะวันตกแล้ว ผู้วิจัยมีความคิดว่ากรรมการกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เช่น สนับสนุนพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งมากขึ้น ดังเช่น ผลการวิจัยของ เสรีน ปุณณะหิตานนท์^๑ พบว่า ผู้ใช้แรงงานในรัฐวิสาหกิจเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในอัตราส่วนที่สูงกว่าประชาชนอาชีพอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเป็นตัวอย่างแก่กรรมการกลุ่มอื่น ๆ ในการก่อให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว ย่อมมีส่วนช่วยให้พัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศไทยเจริญก้าวหน้ามากขึ้น

ความเห็นของกรรมการต่อบทบาทของสหภาพฯ

ความคิดเห็นของสมาชิกสหภาพฯ ที่มีต่อบทบาทของสหภาพฯ นั้น โดยส่วนใหญ่แล้วกรรมการจะสนับสนุนความเคลื่อนไหวของสหภาพฯ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนโดยตรง เป็นต้นว่า ขอให้ได้รับค่าจ้างเท่ากับรัฐวิสาหกิจอื่น เป็นต้น แต่ถ้าสหภาพฯ เคลื่อนไหวในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งมีใช้ผลประโยชน์โดยตรงของกรรมการแล้ว อาจมีสมาชิกเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวของสหภาพฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกิดความเกรงกลัวว่าจะมีภัยมาถึงตนเอง เช่น อาจถูกทำร้าย หรืออาจถูกบีบบังคับให้ออกจากงาน ซึ่งจะทำให้ขาดรายได้ในการดำรงชีพ

^๑ เสรีน ปุณณะหิตานนท์, โลกทรรศน์ทางการเมืองและพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๒๐), หน้า ๓๑.

ความคิด เห็นของกรรมกรต่อประชาธิปไตย

สำหรับความคิดเห็นของกรรมกรต่อประชาธิปไตยนั้น ผู้วิจัยมีความคิดว่า โดยส่วนใหญ่แล้วกรรมกรกลุ่มนี้ มีความรู้ในด้านประชาธิปไตยไม่มากนัก คือมีความรู้พอประมาณ ดังเช่น ผลการวิจัยที่ปรากฏว่า กรรมกรส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองที่สนับสนุนประชาธิปไตยในระดับปานกลางเท่านั้น ถึงแม้ว่ากรรมกรกลุ่มนี้ทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีโอกาสรับทราบข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ความตื่นตัวทางการเมืองก็ย่อมมีอยู่สูงกว่ากรรมกรที่ทำงานอยู่ต่างจังหวัด ทั้งนี้เป็นผลมาจากความแตกต่างของสภาพแวดล้อมในแต่ละแห่งนั่นเอง แต่เนื่องจากกรรมกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาน้อย และต้องคิดถึงเรื่องการค้ารงชีพในแต่ละวันมากจึงอาจทำให้กรรมกรไม่ใคร่สนใจประชาธิปไตยมากนัก ดังนั้นกรรมกรผู้สนใจในหลักการของประชาธิปไตยและสนับสนุนประชาธิปไตยโดยส่วนใหญ่แล้ว น่าจะเป็นกรรมกรกลาง, กรรมกรบริหาร, รองประธานและประธานสหภาพฯ ดังเช่น ผลการวิจัยที่ปรากฏว่า กรรมกรที่ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของสหภาพฯ มีทัศนคติทางการเมืองสนับสนุนประชาธิปไตยมากกว่ากรรมกรที่ได้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากรรมกรรถไฟที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ได้รับการศึกษาสูงกว่ากรรมกรคนอื่น ๆ เป็นผู้นำของกรรมกรในแต่ละสถานที่(ที่ทำงาน) หรืออาจเป็นผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการของสหภาพฯ อยู่เสมอ ประกอบกับการดำเนินงานภายในสหภาพฯ ยึดหลักประชาธิปไตย ดังนั้น จึงมีส่วนทำให้กรรมกรดังกล่าวมีโอกาสเรียนรู้ประชาธิปไตยในทางปฏิบัติทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตยและสนับสนุนประชาธิปไตยในที่สุด

สำหรับในด้านการเมืองไทยนั้น กรรมกรโดยส่วนใหญ่อาจมีความรู้สึกเฉย ๆ ไม่ว่าผู้ใดจะขึ้นมาปกครองประเทศ หรือประเทศจะมีการปกครองระบบใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตนเองได้รับการศึกษาน้อยและอาจคิดว่าไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตนโดยตรง เพราะถึงแม้ว่าถ้ากรรมกรไม่พอใจผู้นำของประเทศที่มาจากการปฏิวัติ, รัฐประหาร แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการตอบโต้อะไรได้ คงทำได้เพียงการนั่งเงียบ เก็บความไม่พอใจไว้ในใจ เพราะถ้าหากแสดงการต่อต้านขึ้นมาแล้ว ก็อาจถูกทำร้ายหรือถูกบีบบังคับให้ออกจากงานได้

อนาคตของสหภาพฯ จะเป็นอย่างไรนั้น ผู้วิจัยมีทัศนะว่ามีความผูกพันกับบทบาทของสหภาพฯ ซึ่งประกอบไปด้วยเงื่อนไข ๓ ประการ ดังนี้คือ

ประการแรก สมาชิกของสหภาพฯ จะให้ความร่วมมือกับสหภาพมากน้อยเพียงใด เริ่มแต่การเสียค่าบำรุงให้แก่สหภาพฯ ปีละ ๕ บาท (โปรดดูภาคผนวก ข้อบังคับสหภาพฯ) เพื่อว่าสหภาพฯ จะได้นำเงินดังกล่าวมาใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ ของสหภาพฯ นอกจากนี้สมาชิกควรให้ความสนใจและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสหภาพฯ เช่น การจัดการประชุมใหญ่ประจำปีเพื่อเลือกตั้งกรรมการกลาง, ขอเข้าฟังการประชุมของคณะกรรมการ, เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจการของสหภาพต่อคณะกรรมการ เป็นต้น ถ้าสมาชิกของสหภาพฯ ให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวอยู่เสมอก็จะมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น หรือคัดค้านความคิดเห็นของผู้อื่นในทางที่ถูกที่ควร ซึ่งการกระทำดังกล่าวเท่ากับเป็นการเรียนรู้หลักการประชาธิปไตยทางหนึ่งด้วย

ประการที่สอง ฝ่ายบริหารของสหภาพฯ ต้องมีความสามารถในการบริหารงาน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกที่ควรได้ไว้มิให้สูญหายไป ซึ่งถ้าทำได้เช่นนั้นก็จะทำให้สมาชิกพอใจในกลุ่มผู้บริหารของสหภาพฯ ของตนและจะเห็นความสำคัญของการมีผู้บริหารในที่สุดจะทำให้สมาชิกสนใจและมองเห็นถึงความสำคัญของการมีสหภาพแรงงาน

ถ้าหากฝ่ายบริหาร ของสหภาพฯ บริหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นอย่างดี ประกอบกับสมาชิกเองก็ให้ความร่วมมือกับสหภาพฯ เป็นอย่างดี สหภาพฯ ก็จะสามารถเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความสำคัญกลุ่มหนึ่งในการเรียกร้องหรือต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่กรรมกรรถไฟ ควรจะได้รับกับฝ่ายบริหารของการรถไฟ หรืออาจร่วมกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ในการเสนอแนะให้รัฐบาล เพิ่มค่าจ้างให้สูงขึ้นกว่าเดิม (ในกรณีที่อัตราค่าครองชีพสูงขึ้นในอนาคต) อย่างไรก็ตาม บทบาทของสหภาพฯ จะมีมากก็แต่เฉพาะภายในการรถไฟเท่านั้น แต่ถ้าจะมีบทบาทในด้านอื่น ๆ ซึ่งนอกเหนือไปจากผลประโยชน์ของกรรมกรแล้วคงจะเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้เพราะยังต้องขึ้นอยู่กับท่าทีและบทบาทของรัฐบาล(ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สาม) ที่จะเปิดโอกาสให้สหภาพฯ มีบทบาทดังกล่าวได้มากน้อยเพียงใด กล่าวคือ ถ้ารัฐบาลมีความใจกว้าง และมีความคิดว่าการเมืองเป็น

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคน รัฐบาลก็อาจเปิดโอกาสสหภาพฯ มีบทบาทมากขึ้น แต่ถ้ารัฐบาลยังคงมีความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจสหภาพฯ รัฐบาลก็จะไม่เปิดโอกาสให้สหภาพฯ มีบทบาทเท่าไรนัก ซึ่งถ้าสหภาพฯ ยังคงปรารถนาที่จะแสดงบทบาทมากขึ้นแล้ว รัฐบาลก็อาจหาทางแทรกแซงสหภาพฯ เช่น อาจหาทางให้สมาชิกของสหภาพฯ ส่วนหนึ่ง รวมตัวไม่สนับสนุนสหภาพฯ หรือคอยขัดขวางการดำเนินงานของสหภาพฯ ในที่สุด

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ในปัจจุบันแล้ว ผู้วิจัยมีความคิดว่ารัฐบาลคงจะไม่เปิดโอกาสให้กรรมกรได้แสดงบทบาทมากนัก ทั้งนี้ จะสังเกตได้จากการที่กรรมกรและนักศึกษาร่วมมือกันคัดค้านการขึ้นค่าน้ำ-ค่าไฟ ของรัฐบาล โดยในวันที่ ๘ พ.ย. ๒๕๒๒ สภาแรงงานและตัวแทนนักศึกษาได้ไปชุมนุมรวมตัวกันที่รัฐสภา เพื่อให้รัฐบาลพิจารณาการขึ้นค่าน้ำ-ค่าไฟเสียใหม่ แต่ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี กลับกล่าวว่า "กรรมกรไม่ควรยุ่งกับการเมือง" ควรยุ่งแต่สิทธิของตนที่ควรจะได้รับเท่านั้น จากคำพูดดังกล่าวอาจพิจารณาได้ว่า นายกรัฐมนตรีไม่พอใจที่กรรมกรคัดค้านการขึ้นค่าน้ำ-ค่าไฟของรัฐบาล นอกจากนี้ ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความหวาดระแวงของนายกรัฐมนตรีที่กลัวว่ากรรมกรจะยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งทั้งนี้อาจพิจารณาได้ต่อไปว่า นายกฯ ไม่ยอมรับว่าการเมืองเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคน ไม่โดยทางตรงก็โดยทางอ้อม สำหรับในปัญหานี้การที่นายกฯ มองว่าเป็นเรื่องการเมืองนั้น อาจมองในอีกแง่หนึ่งได้ว่าเป็นเรื่องของผลประโยชน์ก็ได้ กล่าวคือ ถ้ารัฐบาลประกาศขึ้นค่าน้ำ โดยไม่ฟังเสียงคัดค้านของประชาชนแล้ว จะทำให้ประชาชนต้องจ่ายเงินเพิ่มเพื่อเสียค่าน้ำ-ค่าไฟ ซึ่งเท่ากับว่า ผลประโยชน์ (เงิน) ของประชาชนได้สูญเสียเพิ่มขึ้น และเนื่องจากกรรมกรก็คือประชาชนนั่นเอง เพราะฉะนั้น จึงย่อมสูญเสียผลประโยชน์ (เงิน) มากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งที่จริงแล้วกรรมกรอาจคิดเพียงแต่ว่า การคัดค้านดังกล่าวก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนมิให้สูญเสียมากขึ้น โดยที่มิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเลยก็ได้

๑ "นักศึกษา-กรรมกร คัดค้าน ขึ้นค่าน้ำ-ค่าไฟ ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง?"

จากเงื่อนไขต่าง ๆ ดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่ออนาคตและบทบาทของสหภาพฯ ด้วย กล่าวคือ ถ้าสมาชิกของสหภาพฯ ให้ความร่วมมือแก่สหภาพฯ เป็นอย่างดี, เข้ามีส่วนร่วมในกิจการของสหภาพฯ อยู่เสมอตามที่โอกาสจะอำนวย ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มผู้บริหารในสหภาพฯ ก็บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการค้นหาความต้องการหรือไต่ถามความเดือดร้อนของสมาชิกอยู่ เสมอและดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกอย่างเต็มความสามารถและรัฐบาลควรให้สหภาพฯ แสดงบทบาทได้ตามสมควร แล้วก็จะทำให้สหภาพฯ นี้พัฒนาตนเอง เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความสำคัญต่อการเมืองไทยกลุ่มหนึ่งในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

๑. ถึงแม้ผลการวิจัย ปรากฏว่า กรรมกรส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตย แต่ก็มีได้หมายความว่ากรรมกรจะไม่มีลักษณะอำนาจนิยมอยู่ในจิตใจ ทั้งนี้เพราะเป็นที่ทราบดีว่าในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นสังคมที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลง ประชาชนจะมีลักษณะประชาธิปไตยและอำนาจนิยมอยู่ในตัวบุคคลคนเดียวกัน^๑ ดังนั้น ในการวางแผนพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคต ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะวางแผน เพื่อส่งเสริมให้กรรมกรมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากขึ้น เพื่อลดลักษณะอำนาจนิยมให้น้อยลง

๒. รัฐบาลควรสนับสนุนการดำเนินงานของสหภาพแรงงาน กล่าวคือ พยายามสนับสนุนการดำเนินงานของสหภาพฯ ให้อยู่ภายในกรอบของกฎหมาย ไม่ควรแทรกแซงพลังกรรมกรให้แตกสลาย หรือสั่งยุบสหภาพแรงงาน ดังเช่นที่รัฐบาลในอดีตเคยทำ^๒ ถ้า

^๑กมล สมวิเชียร, "วัฒนธรรมการเมืองไทยกับการพัฒนาการเมือง," หน้า ๕๕.

^๒รัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม เคยสนับสนุนให้มีการก่อตั้งสมาคมกรรมกรไทย แข่งกับสหบาลกรรมกรกลาง ในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ และ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เคยสั่งยุบสหภาพแรงงานในปี พ.ศ. ๒๕๐๑.

รัฐบาลในอดีตไม่สั่งยุบสหภาพแรงงาน ก็จะทำให้สหภาพแรงงานมีการพัฒนาตนเอง ซึ่งในที่สุดก็จะมี ความเข้มแข็งและสามารถ เป็นพลังต่อรองกับกลุ่มอื่น ๆ หรือให้การสนับสนุนพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งในฐานะที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การที่สหภาพแรงงานมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องจะเป็นประโยชน์แก่สมาชิก เพราะทำให้สมาชิกมีความเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตย ทั้งนี้ เกิดจากการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ปฏิบัติกันในสหภาพแรงงาน เช่น การเลือกตั้งประธาน, รองประธาน และกรรมการบริหารของสหภาพแรงงาน การแสดงความคิดเห็นของตนเองและการวิจารณ์ความคิดเห็นของผู้อื่นในระหว่างการประชุมใหญ่ของสหภาพ หรือการประชุมประท้วงฝ่ายนายจ้างฝ่ายบริหาร เพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับโดยไม่ใช้ความรุนแรงและอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ย่อมเป็นสิทธิที่พึงกระทำได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับจากระบบประชาธิปไตย เมื่อสมาชิกของสหภาพแรงงานเข้าใจในหลักการประชาธิปไตย ก็จะเป็นประโยชน์ในการที่จะนำระบอบประชาธิปไตยมาปกครองประเทศ เพราะกรรมกร(ในฐานะที่เป็นประชาชนส่วนหนึ่ง) ได้ผ่านการเรียนรู้มาบ้างแล้ว การยอมรับจากกรรมกรจึงเกิดขึ้น

๓. สหภาพแรงงานควรทำการเผยแพร่หลักการประชาธิปไตยให้สมาชิกทราบอยู่เสมอเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ควรกระทำควบคู่ไปทุกครั้งกับการอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายแรงงานแก่สมาชิก

๔. สหภาพฯ ควรทำการติดต่อกับนักวิชาการ เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น เพื่อขอคำแนะนำในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสหภาพฯ, หลักการและวิธีปลูกฝังประชาธิปไตยให้มากขึ้น เป็นต้นว่า ขอรับคำแนะนำในเรื่องการจัดองค์การของสหภาพฯ ว่าสมควรแก้ไขอย่างไรหรือไม่ เพื่อจะทำให้การบริหารงานของสหภาพฯ ดำเนินไปด้วยดี นอกจากนี้ ควรขอคำแนะนำจากนักวิชาการต่าง ๆ ในเรื่องหลักการสำคัญ ๆ ของประชาธิปไตย ว่ามีอะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ทางสหภาพฯ ในการให้ความรู้แก่สมาชิกของสหภาพฯ ทั้งนี้เพราะว่า ถ้าสมาชิกของสหภาพฯ มีความเข้าใจในหลักการที่ถูกต้องของประชาธิปไตย ก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก ถ้าประเทศไทยจะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ดังเช่น ประเทศอังกฤษ ในภายหน้า กล่าวคือเมื่อกรรมกรมีความรู้ในหลักการดังกล่าว ก็ย่อมจะเกิดความเข้าใจและย่อมจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของประชาธิปไตยมากขึ้น ดังนั้น จึงมีส่วนช่วยให้ประชาธิปไตยของไทยมีการพัฒนามากขึ้น

๕. ควรจะได้มีการวิจัยถึงทัศนคติทางการเมืองของกรรมกรหญิงในโอกาสต่อไป ทั้งนี้เพราะทัศนคติทางการเมืองของกรรมกรหญิงนับได้ว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากรรมกรชายแต่อย่างใด เนื่องจากว่ากรรมกรหญิงสามารถเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาของสหภาพฯ ได้เช่นกัน โดยเฉพาะในปัจจุบันมีแนวโน้มว่าผู้หญิงในสังคมไทย เริ่มออกหางานทำนอกร้านมากขึ้น เพื่อช่วยหาเลี้ยงครอบครัวและที่สำคัญก็คือกรรมกรหญิงจะมีหน้าที่สำคัญในการอบรมล่อมเกล้า, สร้างทัศนคติทางการเมืองในครอบครัวให้กับบุตรหลาน ซึ่งเป็นการสร้างทัศนคติทางการเมืองให้กับประชาชนรุ่นใหม่ต่อไป